

De Zo doende, het jaaroverzicht van

dierproeven en proefdieren van de NVWA

Pascalie van Loo en Nelleke Verhave

redactie.biotechniek@gmail.com

Bij het uitkomen van deze Biotechniek zijn de meeste vergunninghouders opgelucht dat de jaarregistratie er weer op zit en alle gegevens ingediend zijn. Voor de NVWA is dat anders; voor hen begint het werk nu pas!

De jaarregistratie

Ieder jaar moet er voor 15 maart door iedere vergunninghouder informatie gegeven worden over alle aanwezige proefdieren en uitgevoerde dierproeven in het voorgaande jaar. Dit wordt de jaarregistratie genoemd. De jaarregistratie wordt ingediend bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De NVWA is belast met het toezicht op de naleving van de Wet op de Dierproeven (Wod). In de Wod staat in artikel 15 beschreven dat de fokkers, leveranciers en gebruikers verplicht zijn om bepaalde gegevens te verstrekken aan de Minister. Welke gegevens dat zijn, staat uitgelegd in artikel 8 van de Dierproevenregeling 2014. De NVWA publiceert ieder jaar een overzicht van deze gegevens in de 'Zo doende'. De 'Zo doende' geeft informatie over de dierproeven die vergunninghouders hebben uitgevoerd, de proefdieren die bij vergunninghoudende instellingen aanwezig zijn, en het toezicht dat de NVWA heeft uitgevoerd op de naleving van de Wod.

Dat het doen van dierproeven een maatschappelijk gevoelig onderwerp is, is bij iedereen wel bekend. Iedereen die betrokken is bij dierproeven heeft weleens bij een discussie gevoerd over nut en noodzaak van dierproeven. Met de publicatie van de gegevens uit de jaarregistraties laat Nederland zien hoeveel proeven er uitgevoerd zijn, met welke dieren en voor welk doel en op welke onderdelen veranderingen optreden. Hiermee wordt er een invulling gegeven aan transparantie over dierproeven.

Registreren in lijn met Europa

Met de implementatie van de Europese richtlijn EU/2010/63 is de registratie van proefdieren en dierproeven met ingang van het registratiejaar 2014 veranderd. Door deze veranderde registratiemethodiek is het niet goed mogelijk om dalingen en/of stijgingen te benoemen over de afgelopen jaren. De komende jaren zullen uitwijzen of er echte dalingen, stijgingen of verschuivingen optreden. De gewijzigde registratiemethodiek geeft wel de mogelijkheid om op termijn onze >>

registratie te vergelijken met de registratie in ander lidstaten van de Europese Unie (EU) . Daardoor kunnen we vergelijken wat er in de verschillende EU lidstaten aan dierproeven wordt uitgevoerd en hoeveel dierproeven er jaarlijks binnen de EU lidstaten worden uitgevoerd.

Zo doende 2015

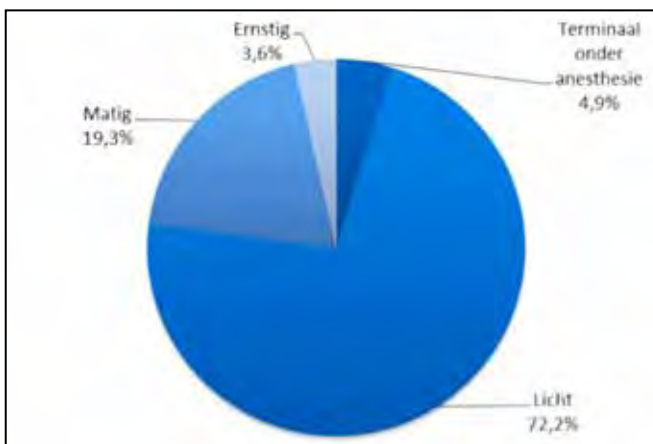
In Nederland is de definitie van een dierproef breder dan de Europese definitie; dit wordt de 'nationale kop' genoemd. Door de bredere definitie registreren we in Nederland ook de categorie 'Dodden zonder voorafgaande handeling'; dit zijn dieren die alleen gedood worden voor het gebruik van weefsels. In de 'Zo doende' worden de gegevens gepubliceerd volgens het EU format, zonder de categorie 'Dodden zonder voorafgaande handeling'. Deze categorie wordt apart weergegeven. Op deze manier kunnen de gegevens uit de 'Zo doende' worden vergeleken met publicaties van gegevens uit andere EU lidstaten.

In de 'Zo doende 2015' staat dat er in totaal in Nederland 528.159 dierproeven zijn verricht, waarvan 48.579 dierproeven in de categorie 'Dodden zonder voorafgaande handeling'. Dat betekent dat in de 'Zo doende 2015' informatie wordt gegeven over $528.159 - 48.579 = 479.580$ uitgevoerde dierproeven.

Van de uitgevoerde dierproeven wordt een groot aantal karakteristieken opgevraagd in de jaarregistratie. Denk daarbij onder andere aan de diersoort, waar een dier vandaan komt, het doel van de proef, het toepassen van anesthesie en pijnstilling, en mate van ongerief.

Wie verzamelt wat?

Een aantal karakteristieken (bijvoorbeeld het doel van de proef) zal door de verantwoordelijke onderzoeker worden bepaald, maar tijdens het uitvoeren van dierproeven en het verzorgen van proefdieren kom je op de werkvloer ook in aanraking met een aantal karakteristieken van de jaarregistratie. Zo wordt het totaal ongerief van een dierproef vooraf ingeschat, maar pas aan het einde van de proef definitief bepaald. Wanneer je betrokken bent bij een dierproef houd je gegevens bij van alle individuele dieren in het welzijnsdagboek. Door goede verzorging en adequaat reageren bij (vermoedens van) welzijnsaantastingen, kun je voorkomen dat dieren meer ongerief ondervinden dan nodig is. De rapportage van de bevindingen tijdens de dierproef en genomen acties worden aan het einde van een dierproef opgenomen in de welzijnsevaluatie. Hierin staat het ongerief dat de dieren daadwerkelijk hebben ondervonden. Het zijn deze ongeriefsscores die terechtkomen in de jaarregistratie. In 2015 werden verreweg de meeste proeven geregistreerd in de categorie 'Licht' ongerief (346.271; 72,2%; afb. 1). Om meer standaardisatie te krijgen in de wijze waarop ongerief wordt ingeschat is er een EU-leidraad gepubliceerd. Deze is te vinden via http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/pdf/Endorsed_Severity_Assessment.pdf.

Afbeelding 1.
Mate van ongerief –
bron Zo doende 2015

Triple A Trading

Since 1992 your reliable supplier for Solid Drink® water replacements.

All irradiated at a minimum dose of 10 kGy

Irradiation certificate available with irradiation data

Sterile packed, inside and out

Produced in The Netherlands

Low volumes per bucket to avoid spilling

Non sticky gel to prevent easy mixing up with bedding material

Long seal lip for easy stapling

Pure biological ingredients

No conserving agents / shelf life 12 months

Proven quality

Each batch tested by an independent laboratory: reliable and safe

www.tripleatrading.nl

In voorraad gedood

Een ander onderdeel van de jaarregistratie waar je op de werkvloer mee te maken kan krijgen, is de categorie 'Dieren die dood gaan of gedood worden voor gebruik in fok of dierproef'. Het grootste deel van deze categorie dieren staat beter bekend als fokoverschot. Het doden van dieren zonder dat deze gebruikt zijn in fok of dierproef wordt als belastend ervaren voor de uitvoerder. De huidige (demissionair) staatssecretaris zet in op het terugdringen van dit fokoverschot. De betrokkenen bij proefdieren en dierproeven spannen zich ook steeds in om het aantal dieren in deze categorie zo klein mogelijk te houden. Met bijvoorbeeld de inzet van fokcoördinatoren en meer onderling overleg tussen instellingen wordt geprobeerd om het aantal dieren in deze categorie omlaag te krijgen. In 2014 zijn er 420.547 dieren gedood of doodgegaan voor gebruik in fok of dierproef. In 2015 betrof dit 315.487 dieren. Een forse daling! Maar in de jaren voor 2014 werd deze categorie geregistreerd als 'Dieren doodgegaan of gedood voor gebruik in dierproef'. In deze categorie vielen zowel de dieren die voor gebruik in fok gedood werden of dood gingen als de dieren die na gebruik in fok gedood werden of dood gingen. Deze categorie omvat dus meer dieren waardoor het niet goed mogelijk is om de gegevens van voor 2014 te vergelijken met de huidige gegevens.

In de komende jaren zal blijken of de aandacht voor dit onderwerp en de breed genomen maatregelen effect hebben en de dalende trend zal doorzetten. Ook zal moeten blijken of met de daling van het fokoverschot niet slechts een registratieverschuiving is gecreëerd. Want er is in Nederland altijd een spanningsveld vanwege onze nationale kop: dieren gedood zonder voorafgaande handeling. Dit betreft een proef met weefsel van dieren die eerst gedood worden. In tegenstelling tot de rest van Europa wordt in Nederland het doden van deze dieren in het

»

kader van een onderzoeksvraag geregistreerd als dierproef. Afhankelijk van wat er eerst was, de onderzoeksvraag of een dier doodgemaakt omdat het overtollig, was maakt dat registratie te beïnvloeden is zonder dat de handeling op de werkvloer daadwerkelijk verandert: in beide gevallen kun je het weefsel van de dieren gebruiken voor onderzoek, maar in het eerste geval wordt dit geregistreerd als dierproef, in het tweede geval als een dier gedood in voorraad. Met de daling van het fokoverschot zou een stijging van het aantal dieren gedood zonder voorafgaande handeling te zien kunnen zijn. Deze verschuiving zal ook juist door het op een iets hoger aggregatieniveau van vergunnen van dierproeven geholpen kunnen worden.

Gezamenlijke inspanning

In de komende jaren zullen de 'Zo doendes' hopelijk meer inzicht kunnen geven in de eventuele veranderingen die optreden in proefdiergebruik. De veranderingen in het proefdiergebruik worden niet alleen op de werkvloer geïnitieerd maar worden voor een deel ook gestuurd door de adviezen die het Nationaal Comité advies dierproeven (NCad) uitbrengt en de manier waarop die (door het ministerie van EZ) worden omgezet in dierproevenbeleid. Het NCad heeft onder andere als missie het tot stand brengen van zichtbare verbeteringen gericht op het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) van dierproeven (Bron: www.ncadierproevenbeleid.nl).

De registratiegegevens laten zien of er veranderingen optreden en of deze veranderingen gehandhaafd blijven. In 2015 zijn er bijvoorbeeld aanzienlijk minder proeven geregistreerd met kippen/huishoenders, varkens en runderen. Je kunt je dan afvragen of er voor dierproeven met deze dieren nu andere dieren gebruikt worden of dit een toevallige daling is die misschien het komend jaar alweer teniet gedaan is of dat de dierproeven die met deze dieren werden uitgevoerd misschien vervangen zijn door andere technieken of diersoorten. Op die vraag kan de Zo doende geen antwoord geven, maar het verzamelen van de jaarregistratie gegevens geeft inzicht in ons werk en aanleiding tot juist het bevragen van de betrokkenen bij dierproeven en proefdieren. Ook zorgt het voor een transparante berichtgeving richting de maatschappij. Het zou mooi zijn als we de resultaten van het continu toepassen van de 3V's in het werk zouden kunnen zien in de 'Zo doendes' van de komende jaren. Maar zoals hierboven in een paar voorbeelden is beschreven, dat is niet zo simpel. Daarom blijft het nodig om naast het presenteren van de jaarregistratiegegevens aan de NVWA, zelf aan de maatschappij uit te leggen hoe en waarom dierproeven gedaan worden.

Dit artikel is tot stand gekomen met medewerking van Inge Vreeswijk-Baudoin van de NVWA.

Uiteraard staat er nog veel meer informatie in de 'Zo doende' dan in dit artikel is toegelicht. De 'Zo doende 2015' is online beschikbaar via

<https://www.nvwa.nl/documenten/communicatie/inspectieresultaten/dier/2016m/zo-doende-2015-jaaroverzicht-dierproeven-en-proefdieren-van-de-nederlandse-voedsel-en-warenautoriteit>

De tekst van de Wet op de dierproeven is te vinden via

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0003081/2014-12-18> en meer over de EU-leidraden kun je vinden via http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/interpretation_en.htm.